

ԹԵՐՅԱԿԻ ԾԱՌԱՎՈՒՄ

Puerperal Puerperal Puerperal.

ԵՐԿՐՈՎԻ ՏԵՐԱ թիվ 76 :

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

OFFICERS & STAFF 1842

ԿՈՍՏԵՆԴԱԼԻ-ՊՈՒՏՈ

26 *Փետրվար :*

Տերութեան երեկէլի պաշտօնատարները չորս
օր հետզետէ թ . Պառուը ժողովեցան խորհուրդ
ընելու Շաբաթապատիւ Եպապքոսին ներկայութեա-
նը : Աըսէի թէ առ խորհուրդները անոր համար ե-
ղաւ , որ գանձակից մեծ տէրութեանի գեսապաննե-
րուն տըւած Վարդեստանի գործքերուն վերաբեր-
եալ յայտաբարութեան պատասխանը վճռերի , և
առ գաւառին բարեկարգութիւնը և հանդարառու-
թիւնը հաստատ մնալու համար պէտք եղած միջոց-
ները որոշչի : Աերջին խորհուրդէն ետե ձայն մը
ելու թէ առ որոշմունքները պիտի ծանուցին գես-
պաններուն և թէ անշուշտ ամենն կողմին ալ հա-
ճնիք պիտի ըլլոն :

Ա . պարտն Պուրգընէյ Դաղդիացոց գիսպաց
Նը երեկ հացկերոյթ մը ըլլաւ իր բնակարանը՝ ուշ
տեղ հրաւիրեալ էին Վնդպիացոց , Վւստրիացոց ,
Արուսաց , Տրուսիայի և Յունաց զեսպանները , ար-
տաքին գործոց պաշտօնատար Ապրիմ Էֆէնտին և
առաջին թարգմանը արքունի Դարձն Աալֆէթ Է-
Փէնտին :

— Կողին Ոսկե Տիգա վաշան իրեքշաբթի օր
աւստրիական շոգենաւով մը Խզմիտ գնաց որ զննե

ԲԱԿՈՒՄԱՆԿԱՔ

ՀԱՐԵԱԾ ՊԵՏԱԿԱՆԻՑ

Առաջին պահաժառը և

Անոր ծնունդը , աշխարհակալութիւնը , ձախորդութիւնը ու մահը :

(Հարունակութիւն :)

Երբ որ Առաջեստիքի պատժը եցաւ, քիչ մնաց որ Պուտիանի թագավոր ալ զոհ պիտի ըլլար իր թշնամիներուն վրէժման բրութեանը (որովհետեւ այս էր ան ժամանակի պարևշտ քաղաքացիներուն բաժինը)։ Ուսաի աղքային ժողովը ատեանը կանչըլեցաւ Պուտիանի թիրք և թշնամի պատութեան։ Բայց ան զրպարտութեան բուն պատճեռը ան էր որ ատենակը բարենկամութիւնն ըրած էր Ուստիքի էռակի հետ։ որն որ չէին յայտներ, ու ազատութեան պահանակ է ըսելով գատապարտել կողէին զանի։

Գաղղիական բանակին մեջ գտնվուղ երևելի անձինք,
ևսնալով իրենց յայտնի վտանգը, իսկոյն իմացուցին
ուժային ժողովշն թէ անհնար է որ զլուխ առնին իրենց

այն տեղը՝ ուր որ կը աստատեն թէ տէրութեան
հրամանովը չուսայի գործարան մը պիտի շինւի :
Աս պաշտօնատարին հետն էին Տատեան Հովհաննէս
ազնն և Աքային գլխաւոր ճարտարապետը : Կըս
պատւի որ վաղը ցամաքէն ետ գառնայ Ծիզո փա-
շան, որուն համար արդէն կառքելը և ձիել խրկը-
ւած էն :

Կըսւի նաև թէ տէրութիւնը ուրիշ գործարան
մըն ալ պիտի հաստատէ բամպակ մանվելու և
կտառ գողծելու , զօրսաց Ճերմկեղէննելուն հայ
մար :

— Ասօք Յունաց գեսպանը Ո՞ . Մալլոգոլոտա
թօն Ի . Դուռը գնաց՝ Ի . Ի . Եպալբրոխն և արշ
տորին իրաց պաշտօնատարին հետ տեսութիւնը
նելու . քանի մը օրէն ետև ալ ներկայանալու է
Ա հՀափառ Երբային :

— Ըմբիքուվէլզի անուն փստաբացի նուռապետ մը
Ք. ստանդիին Վլուլոս տւագակին Ծնկեր կարծըւե-
լով, Հունաց գեսապանին կողմանէ Վինոս շոգենաւը
գրվելով Ախլոյ խրկըւեցաւ, որ հոն տեղ տեսնըւի
իր գատառատանիք :

— Երեկ չէ առջի իրիկուն կրասկ ողատահեցաւ
Մահմաւա փաշայի թաղը . սակայն կառավարու-
թեան ջանքավը շատով մարեցաւ : Աս դիպուածին
մէջ տոմագիկ զօրասպեաւ մը շատ մեծ ջանքով աշխա-
տեցաւ . բայց քիչ մնաց ար ինքն ալ : Հոն տեղ զբէ
սկիսի ըլլար : Ինչու որ մէջ պատ' մը կիրավի վրան

յաղթութիւնը, առանց օդնութեան և, արիոլէնի. անաստենը ազատուցաւնական թշնամիներուն զրպարտութենէն Քայց (Կ)պրի յիշեալ ժողովոյն անդամներէն, նախկին զօրապետ թնդանօթաձիգ զրպերու ու ան ատենի պատերազմական խորհրդոյն վերատեսուչը, առաւ անկէց թնդանօթերու հրամանատարութեան պաշտօնը՝ Խդախայի բանակին, խոստանալով որ գունդ մը զօրք տայ անոր Ա անտէի մ.ջ : Խսկ Պոնափառթ Ռարէզ դարձաւ քնորէն ձեսք բերէ իր առջի պաշտօնը: “Խօստ մանկահասակ ես, ըստ անոր (Կ)պրի, չի վայլիր որ թնդանօթերու առաջին հրամանատարը ըլլաս” — Պատերազմի աշտին մէջ զուտով կրծերանայ մարդ, պատասխան ըրվաւ Պոնափառթ, ու ես արդէն տարիիքս առած կրտեապիմ, ինչու որ շատ ծեծի մէջ գտնլւեցայ”: Քայց չի թնալով առջի պաշտօնը ձեսք բերել, արեմուեան գունդի հրամանատարութիւնը չքննունեց: ու յանձն առաւ ուանձնական կեանք վարելու :

Սիպաստիանի ու Ճիմսո ևս անոր հետ ընկերանալով՝
Եկ փոքրիկ տուն մը բանեցին վարձբով ու զն կը բնա-
էին : Դայց շատ շանցաւ աղքատութեան մէջ բնկան , ու
ոնափառ ստիպւեցաւ ծախսելու իր ընալիք զննորական

չարաշար վերաւորեցաւ իր գլուխը :
— Կեշէն կըզբէն փետրվար 8 թիւով :
“Աս քաղաքէն երկու վաճառական մէկ տեղ ճամկ
բորդութիւն ընելով , անոնցմէ մէկը սպաննեց իր
ընկերը՝ որ անոր զբամը յափշուակէ : Աս բանին
վրայ Կահանդիս կառավարիչ Խամէթ փաջան հը-
րաման ըրաւ որ այսուհետեւ մէկ տեղ ճամկբորդու-
թիւն ընող անձնինքները սպարտաւոր ըլլան փոփո-
խակի երաշխաւորներ ունենալ կառավարութեան
գիտութեամբը ” :

ԵԳԻՒՊՏԱՆ

Վ.ՀՀքսանդրիա, 22 Փետրվար

Երեկ Աամի փաշան՝ Նիւ կոչւած շոգենաւովմեկ
նեցաւ Կոստանդնուպօլիս երթալու : Աս երևելի
անձը ծանրագին ընծաներ կրտանի փաշոներուն և
երևելի պաշոննառարներուն որբրւելու . կրտի թէ
275 շալ կայ իր հետը , 270 սուր , 85 ձիու թամբ
(Եյէր) : Աամի փաշային գլխաւոր պաշոնը ան
է որ աւուտաւուրի գաշնազըրութեանը՝ մաքսին՝ և
սոսակներուն վերաբերեալ գործքերը լրմագունէ :

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Աշխանիկ, 24 Փետրվար

‘Եղին Ասե . Եագուալ փաշան’ Խումէլի – Ամ

Դիրքերը որ Վարսիլեայէն բերած էր : Տարեբազգութեամբ Տուլսէդ Տըփօնդէքուլոն Օպրիի տեղը անցնելով՝ տեղապութեան ժողովշյան անդամ ըրաւ զՊոնտիանութը .ուր տեղ կըպատրաստէին բանակներուն շարժմունքը :

Վամիջոցին նոր ապստամբութիւն մը ելաւ հակառակ առաջնոյն, որու կուսակից եղանքներուն "գէուէօսիսդ" առուն կուտային. ասոնք Փարելի բնակիչներուն մէջ Երկպառակութիւն ձգելով՝ անոնց մէկ կողմին չեա միարաշնեցան, մինչև յանդգնեցան զէնք սուսուլ աղջային ժողովքին դէմ որի խկոյն գէմ. որ խկոյն Պարրաս զօրավարին յանձնեց Հրամանատարութիւնը համարակապետութեան սահատթիւ գունդերուն, որոնք մայրաքաղաքին չորս դին եռողմը ըւեր կեցեր էին: Խակ Պարրաս՝ որ պատերազման դրաքերու յաջողութիւն չունէր, իր հետը առաջ Պահապահութ իբրև երկրորդ հրամանատար, որ շուտ մը մաստուն կարգադրութիւններ ընելով՝ ժողովարանին Յատ տեղանքը խել մը Յնդանօմներ շարել տըմա, ու անի մը անդամ կրակ ընելով ապստամբներուն վրայ ունեց զանոնք:

լիսին, երէկ չէ առջի օրը հասաւ Աէրի - Փերվազ
շոգենաւով, և խակոյն ցամաքը ելաւ : Խօմէր փա-
շան և քաղաքիս բոլոր մեծամեծները անոր դէմը
երթալով արժանաւոր պատուով բնդունեցին զն :
և մինչեւ իր բնակարսնը ընկերացան անոր հետ :

Եագուապ փաշան քամնի մը օրէն ետև Վանսաթըր
երթալու է բոլըր իր մարդկիններուլը :

Ամիսու կէսի չափէ ու ծաղկելը բոլըրովնն գա.
դարեցաւ . աս հիւանդութիւնը շատ գէշ կոսորած
ըրաւ անցած տարւան վերջէւը , 3,000 հոգիի չափ
հրեայ մեռան , 500 յոյն , և զրիթէ 1,000 տա.
ճիկ : Աս ախտը գլխաւորապէս փոքր տղայոց շատ
վնաս հասուց :

Կառւավարութիւնը քանի մը նաւ փարձեց որ Ասորեստան խրկըւելու Եղանակիները Պէրութ տանին :

۲۱۶

Աղեքսանդրիայի վերջին շոգենաւը պոմպայի օ-
րակինները բերելում Ձինի լրւրերը առինք, մինչև
13 զեկտեմբերի :

“ՍԵՐ Ն. Փօղինճէր զազրեցուցիր է առ այժմ
զինւորական գործադրութիւնները, թէպէտ և չինո-
ցիր հաստատ չեն պահէր իրենց խռովունքը զի-
նաղադարում ընելու, որու համար Քանթոնի մէջ
յատուկ դաշնադրութիւն ըրած են անդդիսցոց հետ.
կերենայ թէ ասսնկ պիտի երթայ, ինչուան գա-
րուն. որովհետեւ նոյն եղանակին մէջ շատ օգնու-
թիւն պիտի երթայ Ենգվիսյէն և Հնդկաստանի
կողմերէն, որով անշուշտ կարօղ ըլլալու են մեծա-
մեծ յաղթութիւններ ընելու: Խակ չինացիք շա-
րունակ զբաղեալ են ամլոցներ և պատնեշներ շե-
նելու:

“Պոմպայի մեջ ձայն մը ելաւ, թէ վերստին
յարձակւել են քանթոնի վրայ . բայց աս լուրջ
անշինն է : Ամանապէս հաստատ չենք գիտենք Հռնկ
Գրով Ֆրուի առումը , որ Ծերիանկի մայրաքաղաքն
է , ու կրաւի թէ հիմակ անդղիայւոց ձեւքն է :

“ Անդղեայի ծովապետը Ա . Ա . Փարքը և Կ . Ա .
Փօդինձէկը՝ լիսկատար իշխանութիւն ունեցող գոր-

Պիռափառթի յանձնըւած ըլլալով որ ժողովուրդը
հանդարտեցընէ ու զէնքերնին վար դնելուս, շատ առիթ-
ներ ունիցաւ ատենաբանութիւն ընել անոնց . ու ան առ-
աենէն բոլոր համբակութիւնը ճշնչցաւ զինքը ու սիր-
բելի եղաւ ամենուն :

Ուեկառուումը ներկայացուցին անոր տառաւերկու տառեկան աղջայ մը, որ իր հօրը սուրբ կըխնդրեր : Խօժէն Պօ-
հայոնէ կըկոչւեր ասոր հայրը՝ որ հասորակապետութեան
զօրագլուխ էր, ու իբր մահապարտ մեւցուցեր էին զանի,
Խըրբոր սուրբ արքին, տղուն մայրը գնաց շնորհակալ
եղաւ Պոնափառթի, որ աս կնոջը գեղացիութիւնը տես-
նալով՝ իսկոյն սիրահարեցաւ անոր :

Նույային ժողովը արձღկւելէն քանի մը օր առաջ՝ ալ է-
վերի մեծ աստիճան մը տըւին անոր, ու ետքը սպարապետ
եղաւ Ներքին բանակին Պարրասի տեղը, որ "Տիրեքդաս"՝
առեւնին անդամ եղած էր: Ի՞ամի մը օրէն և տվյլ Պօ-
հարնէի կնիկը՝ Ուօզէֆին անուն, իրեն հարսնացուց ու
կարգեցաւ սպարապետ Խդալիսյի բանակին: որ անտեսնը
27 տարու էր: Լըրք որ բանակը գնաց, յամին 1796 մարտի

Ծակալը Ե՞նդղիսայի, «Քուզանն կղզին են, ուր կեցած
է քանի մը տա՛նե՛ ՚ի վեր անդղիսական բանակը :

ԱՐԵՒԵԼԵՎՈՆ ՀԵՂԿԱԽՈՏԵՆ

ԱՐԴՅՈՒՆՈՒՅՆ : Պոմպայի լըստիլերուն
մէջ կը կարդացաւ :

և Վնցած տարբախն վերջերը պատուհած աղետաւ
լի գիպւածները շատ քիչ թան յաւելարի մէջ : Եթ-
դայս Քապուլի պարապակահ զօրքերը դեռ վե-
տանգի մէջ են, բայց ան երկիւղը՝ որով կըկար-
ծըւէր թէ շատ ատեն պիտի քըշէ բնակչաց բար-
բարուական բւռնութիւնը, գլխավին փարատեցաւ . ու
անտարակոյս պիտի նուածին բոլը տպտամիները
երբ որ անգղիքացիք կարող ըլլան լինենքու. կիրածե-
րէն անցնիւ, որովհետեւ դեռ ծածկըւած են ձիւ-
նով :

և Աւզանիստանի ապօտությունը նշանաւոր
եղաւ սոսկալի անդթութիւններով . նոյնիմէնը ամ
սուն խել մը անգլիացի պաշտօնատարներ չարացար
սպաննեած էին . զեկոտմբերի մէջ ալ Շանունդի
օքը , Մազաններուն պլուխը Երաբէր իսան Տօնու
Մուհամմէտին տղան , Վեհձ Ըրբուանից զեսպանը
Ա . Վաք' օքթէն խորհուրդ լնելու հրաւիրեց , ու
սասարդկ նախառնէն ետե , ատրճանակով զարկաւ
մեռյուց զանի :

“ Ա խորհուրդը կամուրջի մը մօն եղաւ , որու
բոլորակիքը բազմաթիւ ապատամբներ պահւըսած
էին . իսկ գեսապ մեր՝ որ իր քաղցի բարքովը հա-
սարակութեան սիրելի էր , ու աս կերպ խորդա-
խութենեն ազատ կը կարծըրէր , անգթութեամբ
սպանւեցաւ :

“ Տօրէ փօր նաւապէտը հեռըւանց տէսնալով 1; Ք-
պէր խանին շարժմունքը , վաղից որ անոր ձեռքը
բռնեէ . բայց ինքն ալ զնոսակէ մը դաշնաւելով ին-
կառ ու մեռաւ իսկցին . ու դեսպանին հետ գացող
երկու անդիշացիները բանոր գրրւեցոն :

«Պոմղեյ Գուրիի լրագիրը աս ալ կըսէ, թէ
հետեւալ օրը ապառամբները թափորիւ կըպուրուց
ցունէին զժքաղդ Ամք՝ և օքթէնի գլուխը նիզակին
մը վրայ :

“ Ա ս ողբալի զիպւածին վրայ քապուլ խրկը
ւելու անգիտայի զօրքերուն հրամանատարութիւնը
փողինձէր զօրսավարին յանձնեցին . որ մօտ ատեն
ներս անուն ստացաւ . Հերոստ քաղսոքի պաշտպանու-
թեամբը : Շատ կը յուսացի որ աս քաջ զօրսավա-
րը կարող պիտի ըլլայ իր գունդերովը Թշնամեաց
յաղթելու : Ոմանք կեհաստուեն թէ արդէն առենը
ւած է քապուլ . բայց աս լուրը դեռ հաստատ-
ւած չէ :

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Φωρές, 14 Φεβρουάριος

Գաղղիական կառավարչութիւնը զեռ չընդունեց
գերիներու առուտութիւնը արգիլելու համար նաւերը
նայելու գաշխնքը . աս լուրջ ծանուցեցաւ անդ
զիսյի Շառլամենդի ատեանին , լրտ Ռաֆէրտինի
և սիր Առագեղի ձեռօր : Գետրվար 8 ին՝ զաշխնքը
ստորագրելու օրն էր . Առասոց , Ենդիսացոց , Ռ-
ւատրիսյի և Շրուտիսյի տէրութիւնները ստորա-
գրեցին . բայց գողի իացոց տէրութիւնը չի ստո-
րագրեց . այսքան իմացեցաւ որ Քիչ մը ատեն
անցնելին ետքը պիտի հաւանաւթիւն տայ աս բա-
նիս :

Աղեկ լրտքեր ունինք Ապրիկէի մեր տեղւանքներէն ամմէն օր Վարուելդասիրի իշխանութեան տակ եղած մարդիկը կուգ մն կրհաբառ ակին մեզի : Եւ միքը յուսահասութեան մէջ է . անցածները մեր զննւորները հալածեցին դրս մինչև Վարոզի սահմանադլուխը , և կըսւի Եւ փոխանծ է նա աս սահմանակից դաւառը : Վ. Եմ իր իշխանակիցներուն ձեռքը եղած նշանաւոր տեղւանքը առնըւեցան . վերջապէս մարտ մարտէմլուն քաղաքը կընէն դաղղիացոց ձեռքը անցու :

ՀԱՅԻ ԹԵՂԵԿ

6 י'םג

Ամսուս 4 չորեքշաբթի գլուխը, կէս գիշերվան
ժամ մը մնալով սաստիկ հյուղեհ մը պատահեցաւ

անոր տեղը Քելո - Ամրէշալ Ուրմէրը անցնելով՝ հասաւ մէկ նոր բանակով մը որ կրկնապատիկ ու ալ եվելի մէծ էր քան թէ հասարակապեսու ին և ան բանակը։ Առկայն Լոնադօի, Ալօի, Պրէշխայի, Յատդիլեսնի, Ուովետօի և Պասանօի պատերազմները պստկեցին աս յաղթութիւնները՝ որ քիչ ատենի մէջ եղան և կոչեցան “Հինգ օրվան պատերազմ”։

Աւատրիացոց իրեք բանակը հետդիմած առ ըստեցան . Աւ
անոնցմէ առևնըւած գրօջնիրը՝ Ամամոն զօրավայրին հետ

“Եափոլեռնի քաղաքականութեան մէջ ունեցած ձար-
տարմուութիւնը ևս օր ըստ օրէ յայտնի կը լլար ամենուն,
իր զինուորական քաջութեանը հետ, ու Իդալիայի մէջ

ամեն տեղ հասարակավետութիւններ կը հաստատեր։
Մանդուա քաղաքը առնելէն ետև, հետզհետէ
յաղթելով աւօսրիտցի զրաբիաններուն, Վլինցիի ու
Շառլ արշի դուքսին, Աննայու լրաց քալեց ու դեռ
քսան մղոն կուզէր հոն հասնելու երրոր առաջարկեց ա-
պահառո սուսակեն ու առնեի մն ու պինակաւորում

ԱՐԵՎԱՆԻ ՎՐԱՅԻՆ

Այս Խօօրհիմի փաղոցը : «Բառաբիս քնակիչները՝ ուրիշ դեռ մուցած չեն անցած տարվան սակալի հրկիզութիւնը, բոլորովին ազմկեցան կրամին ձայն նվառածնուն պէս . և թէաբէտ հարկաւոր եղած օգնութիւնները ժամանակին հասուցին, ու տեղոյն կառավարիչ՝ ւորին՝ Ասեմութիւն Աալիհ փաշան և տէֆտերտար Վէհէմէտ էֆեստին իրենց ներկայ ութեամբը ու քաջալերութեամբը շատ ջանք ըցին, նմանապէս նաւահանգիստը գանցրած (ամանեան Փրէկաթին հրամանատարը), ու Գաղղիալի և Վատորիսյի պատերազմական նաւերուն քօմանառնթարը մարդասիրաբար բաւական զօջք դռւրս հանեցին հըդեհին առջին առնելու համար, այսու ամենայնիւ հիւսիսային քամին սսսափիկ փչելով՝ շուտ մը տարածեցաւ կրսակը մերձակայոց փարուցներուն մէջ ու մինչև առաւօտ տեելով՝ 30—35 մեծ տուներ հարուրի ցափ՝ պղոտիկ խանութներ ու Հունաց մոյր զպլրատունը մոխիր գարձուց : «Ասե Շ. յի Խօօրհիմի և Ռ. յիա Ք. թինիի եկեղեցիներուն՝ որոնք հազիւթէ աղատեցան, մեծամեծ վնասներ տրվաւ : Ամէոր քարեզմէն շինւածքներ ըլլային փայտեղէն տըներուն մէջ տեղը՝ անշրւշտ ալ աւելի պէտի յառաջանար կրսակը :

Հասարակօրէն կը կարծւի թէ իրեք միջնո՞ն զու-
առշի չոփ գուան տըլու տա դժբաղու դիպւածը :

Ցաւալի սրտով կը ծանուցանենք նաև թէ աս
հրդեհին ժամանակը մէկ հոյ ու մէկ աւատիացի
մը մեռան , էրված պատ մը վրանին փլւելով . ու
իրեք հոգի աշխատիկ վիրաւորմեցան , որոնցմէ,
էրկուքը հոյացքի են :

Անցած ուրբաթ օր իբիկան դեմ սատովի հով
մը փշելով՝ նաւահանգստով մէջ գոնզւած վաճա-
ռականի նուերուն քիչ շատ զնանիք տըվաւ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԺԿԵՐ

Քանի մը տարիին ՚ի վեր Պէլշիօի մէջ տըպագ-
րըւած գիւղերուն թիւը միշտ էվի նալու վրայ է .
1837 ին 180 բնակիր մատեաններ տպվեցան . 1838

Նեն : Ա Ենասյի կառավարութիւնը ընդունեց աս տուա-
լարկութիւնը, ու քիչ ժամանակէն ետև գաշնադիր եղան
բացահայտիք ու աւստրիացիք՝ Քամին Գրոմին ըստած
ուղը, ու խաղաղութիւնը ըրբն իրենց մէջը :

Ղամբեկ Աղասի Քանի մը ժողովներուն ներկայ գտնվելէն եաւ , ուր տեղ Գաղղիացի հասարակապետութեան ու Գերմանիացի տէրութեան օգտին համար ուրիշուրդ կրնէին , անձանօթ կերպարանքով Փարել եւա 5 դեկտեմբեր 1797 , ու իր փոքրիկ տունը իջաւ Հանըրէն ըսւած փողցին մէջ , որն որ "Հաղթութեան" փողց կոչւեցաւ : Փարելի բնակիչները մեծ ուրախութեամբ եցւեցան առ Քաջայալթ զօրապետին դաշտեանը լրաց , ու փառաւոր հանդեսով անոր յաղթութիւններուն հաւաք տօնախմբութիւն մը ըրին : Դաւիթ անունով պատերահանը հրաման խնդրեց "Ղամբեկն որ անոր պատերը քաշէ Խօսիի կամ Արքօլիի կամուրջին քովք կայաւած ձիով . " Ձե՛ ըստւնա , ես բոլը բանակովս հոն էի , իկարէ՛ իմ պատկերս հանդարտ սրտով աշխոյժ ձիու մը վրայ նստած" :

Այնակ մէկ թշնամի մը մնացեր էր յաղթելու . այսինքն .

210 . 1839 290 . 1840 320 . 4. 1841 348 :

Այս երկրիս մէջ կան նաև զանազան լնկերութիւններ, որոնց նպատակը զիբեր տակէ տալ և պատռթիւնը ծաղկեցունել է:

Կառքը՝ Կարբլա է . Գաղղիացոց Թագաւորին
առներ Համբակեցու : 1515 ին առաջին անգամ Ահեն
Նոյի մէջ տեսնելուցու կառք մը . Եռնորայի մէջ
1580 ին : Փարեզի մլ.ջ առաջին անգամ տեսնելած
կառքը ան է՝ որ Անկարիի Թագաւորը ընծայ ը-
րաւ Գաղղիայի թագուհւոյն :

Օռլին վրայ քալելը անանկ արհեստ մը եւ
դառ , որ օր ըստ օրէ տուած երթալու վրայ է . և
մինչև հիմայ եղած փորձառութիւններուն բոլորն
ալ բարեյածող վախճան մը ունեցան : Վակուէ-
պուրկի մէջ զինուոր մը այնքան աղէկ կրթեցաւ աս
արհեստին մէջ , որ շատ անգամ բոլոր իր զէնքե-
րը վրան տուած կէս ժամէն աւելի տեղ քալեց յոր-
ձանքին (տղնթը) զէմ , կըկին կըկին իր հրացանը
լեցունէրով և պարպէրով : Ուստի աս Հնարքը զին-
ուորսկան արհեստին ալ օգուտ պիտի ընէ . կամ թէ
զինուորած (սիլահլը) Ճամբորդ մը աս Հնարքը գիտ-
նալով հարկ եղած տուենը իր զէնքերը չի մերկա-
ցած կարող պիտի ըլլայ գիտէ մը անցնիլ տուանց
նաւակի կամ լողալու : Վակուէպուրկի զինուորնե-
րը աս կրթութիւնը պիտի ընեն լողալ սորվելու
դպրատանիր մէջ :

Ունեն ըսրիտանիան Ազգերուն Ապյուլ 1000 տարիէն
էվիլէ որ աղաստէրութիւն է ։ Կրտէրութեանը լայնա-
տարած երկիրը գրեթէ 3,000,000 քառակուսի մըն տեղ
է ։ Ապյուլ աղաստէրութիւնը առաջարկ է առաջարկ է

է: Մքնաբան և արեւմտան կիսագունդերուն մէջ բաժննենք ունի, ու Ոյի կիսանորին մէջ անհամար կղզիներ: Եթ հպատակներուն թիւը 200,000,000 էն եվելի է: Հողագունդիս բարձր բնակչացը դրեթէ երրորդ մասը իր իշխանութիւնը կը խոստովանին՝ կամ իր ներգործութեամբը կը կառավարվին: Եթ հարստութեանը մեծութիւնը անհընար է: հաշիւի տակ առնել: Ամեն տարի քսանիրեկ հազար

Պոնամիտոթ ու քիչ ատենին մէջ 36,000 զըլլովկ Դու-
շնէն պատերազմակոն նոտերը մանալով՝ Վ. ղեքսանդրիա
հասան 13 օրվան մէջ։ Պատերազմը յաջողութեամբ
սկսւելով արդէն շատ տեղերու տիրած էին դաշտիացիք
և, ափողէոնի քաջութեամիլը՝ բայց անգղիացի ծովագե-
տը՝ Ն. ելատին անունով՝ յանկած գաղցիացոց նաւատոր-
մին վրայ յարձակելով՝ Վ. պոլքիրի առջեր բնացնաց ը-
րաւ բոլորովին։ Ե՞ս գիպուտէն ես քը յիրաւի շառ յաշ-
թութիւնները ըրին գաղցիացիք, բայց անոնց ամենն
ալ անպատուշ եղան։ Պոնամիտոթ միաքը զրու ետ գառ-
նալու, և թէպէտանդղիացինաւերէն կը վախցւէր՝ որոնք
միշտ կը շրջէն ծովու վրայ, այսու ամենոյնիւ առանց
վտանգի Դաշտիա հասաւ։

(այիտի շարունակելի :)

Նաև՝ կը մնայ իր նաւահանգիստները՝ 4,500,000 “ (թ.օն ” օտար երկիրներու բարիքներով բեռնաւորված, ու քսան հազար նաւ 3,500,000 “ (թ.օն ” իր ապրանքը կառնէ կը-տանի : Եթ ծոցին մէջը մթերված հարստութեան գանձերը անծանօթ են, ու իր գետնին տրւած բարութիւնները ան-համար են : Իր աղնուականները ու գիտնականները աշ-խարհի մեծամեծ մարդոցը կարգին մէջ դասված են : Խա-ղալութեան ժամանակ 300 նաւուր (բաշկացեալ պատրաստ նաւատորմիլ մը ունի, որ 4696 թիվնանօթ կըտանի : Այն ատենը իննըսունըլվինը գունդ հետևակ զօրք ու քսանը-չորս գունդ հեծեալ զօրք կըդործածէ : Խայց պատերազմի ատեն իր ուժին ուր հասնիլը տակաւին կատարելապես ցուցված չէ : Ոճէ որ երրեք երկրիս վրայ ասկից մէծ տէ-րութիւն մը եղաւ, իր պատմութիւնը յետիններուն չի հասաւ որ գիտնայինք :

Ղոնդոնէն Պիրումինկհէմ երթալու երկըթէ ճամբարին նորոգութեանը համար 1841 տարվան առջի վեց ամիսներուն մէջ եղած ծախիքը 20845 լիրէ սթեռլինի հասաւ՝ որ ամմէն մէկ մղոնի 881 թալէս կիյնսյ, որովհետև բոլը հեռաւորութիւնը հարիւր մղոնիչ չափէ։ Ենցած ձմեռվան մէջ աս ճամբարն առևնէն մաքուր պահելու համար եղած ծախիքը 1742 լիրէ սթեռլին էր։

Ո՞իսցեալ՝ լահանգներուն մէջը հիմայ լըմընցած ու գործածութեան տակ եղած 3300 մլոն երկըթէ ճամբաներուն նորոգութեանց համար տարբեկան ծախիքը ամեն մէկ մլոնի 800 թալեռէն պակաս է : 2000 մլոն ճամբայ ալ հիմայ կը շնչնեն կոր : Ի՞ոլոր դրամագույնուիրո որ ատ երկրին երկըթէ ճամբաներուն համար տրվեցաւ 100,000,000 թալեռէն շատ պակաս չէ :

ԱՐԵՒՏՐՈՎԵՆ ՀՈՒՅԵՐ ԱՆԳԼԻԱ

Եպիփառութեան 6 գիւետրվար

Բամբակի : Խճէպէտե եռքի շոգենաւով Դմէրի գոյէն առած լուրիցնիս կըհաստատէն թէ 1841 ու 1842 տարվան բամբակի հոնձը քիչ է , այսու ամենայնիւ չենք յուսար թէ գիներուն փոփոխութիւն մը ըլլայ հոս , ու գնոյ աւնող շատ ըլլան . որովհետեւ բամբակ մանածները և ուրիշ ձեռագործները չեն ուզմիր ու ծախու առնող քիչ կայ : Կըհաստատէն թէ ասոր պատճառը ուրիշ բան չէ , բայց միայն քանի մը ատէնէ , ՚ի վեր խիստ շատ բամբակեղին ձեռագործներ շննվեցան , որոնք անծախս կըմնան ու չեն քշմիր , թէպէտե հիմակուհիմայ զբարը ըստ բաւակոնին առատ է : Ես շաբաթ միայն 19,630 բամբակ զսնազան տեսակներէն ծախս վեցաւ , ու 37,051 պայեա գուրսերէն եկաւ :

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Վարսիլիա, 17 գետըլար

Բամպակ : Միշտ թուլ է, որովհետեւ գլխաւոր քաղաքներէն առած լըսրելնիս խիստ անյաջող էն . ու թէպէտե հոս տէղս գիները ցած են, բայց և այնպէս ծախու առնեղները բաւական վստահու թիւն չունին : Ես շոբաթ հետեւեալ ծախքերը եւ առն միթակ ականակ հին բամպակներէն :

242	պատկերագիր	80	Փուանք	0 0ին	17	լաքոնիք
18	"	Պատապա	80	"	"	7
22	"	Խօսպեմա	72½	"	"	2

ԱՐԵՎԱՆՅԱՍԻ ՄՐՄՐԱՏԵԽՆ

Թիֆթիք : Դիմուրավաճառ է . Ենդղեոյ տեսակը՝
2-2½ Փուանք է կէս քիլօկրամը . Հոլանտոյի տե-
սակը ամենեւին չուզմիր :

Աֆիօն : Ենշարժութեան մէջ է . պղոտիկ կը-
տողները քիչ մը կուզմին . որոնց արժողութիւնը
12 Փուանք է կէս քիլօկրամը :

Ավականի : Եռաշնի տեսակ անարատ ապրանքը
22-25 Փուանքի գիւրաւ կըվաճառվէ :

Ահտաքս : Դիմ մը թուլ է , այսու ամենայնիւ
գիներուն նոր փոփոխութիւն չեղաւ : Պարհանգո-
լուի մետաքսը 13½ Փուանքի գիւրավաճառ է :

Քիթրէ : Շատական ապրանք կայ ու ծանրավա-
ճառ է . բանված ձերմակը 2½-3 Փուանք է կէս
քիլօկրամը . երկրորդ տեսակը՝ 1½-2 Փուանք . Փի-
տէն՝ 3-4 Փուանք ըստ տեսակին :

ԲԻԼԱՒ

Օդրեստ , 17 Փետրվար :

Թակէտեև քաղաքիս առևտուրը միշտ թուլ է ,
այսու ամենայնիւ Ենասոլուի գլխաւոր ապրանաց
գիները հասարակօրէն հաստատ են , որոնց արժու-
զրութիւնը հետեւեալն է :

Դէմքի	Փիօրին	112-140
Գիխոր սև	"	36-38
ինառն	"	32-35
Ասպուր Պարսկաստանու	"	78-80
Տորոն	"	25-28
Սքերօզի	"	21-21½
Աֆիօն	"	5
Աեղուամոմ	"	100
Զէթ	"	24-24½
Բամպակ	"	26-30
Բուրդ ձերմակ լուացած	"	32-35
և սև և թխաղագոյն	"	20-21
Ահտաքս , Մէշտուտ	"	8½-9½
և Պրուսայի	"	6½-8½
և Պարեամպօլուի	"	5½-6
և Պարսկաստանինը	"	4½-6
Սուամ	"	9½-9½

ՏԻՇԿԱՎՈՏԵՆ

Օդիւսնիա , 6 Մարտ :

Ան վերջի առևտրական ծանօթութիւնն ետ-
քը՝ նոր երեւելի փոփոխութիւն մը չի պատահէ-
ցաւ . գործաւնութիւնները միշտ թուլ են , Եւ-
րուսայի զրիթէ ամենէն կրզմերէն եկած անյաջող
լուրերուն պատճառով . ուստի այս անդամ նշանա-
կելու արժունի բան մը չունինք :

ՓՈԽՈՎԵԼՈՒԹԵՒՆ

ՊՈՅԱՐ

4 Մարտ :

Լուսուս	115
Մարսիիս	181
Օդրեստ	476-478
Աննա	

ՕՐԵՆԵՐԵՆ ՍՏԵՎՈՒԵՐ

	Տարշաբի գին	Հինգնոցով
Տերեքը ըրեալ	26 ½	24 ½
Չիչքը	25 ½	23 ½
Հինգ Ֆուանքնոց	23 ½	22 ½
Հինգ տրախմի	21 ½	20 ½
Մուկոֆի ըրեալ	19 ½	18 ½
Հին քսաննոց	25 ½	24 ½
Նոր քսաննոց	22 ½	21 ½
Ապտիւլ Աէճիտ	22 ½	21 ½
Հին տասներկութնոց	21 ½	20 ½
Նոր տասներկութնոց	19 ½	18 ½
Մումոլու	32	30 ½
Մըլը	29	27 ½
Բուշուս	32	30 ½
Բուպիէ	10 ½	9 ½
Մահմուտիէ	82	77
Եալուզը	55	53
Մաճառ	54	52

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՏԻԳ ՄԱՏԵԽՆ

ՀԱՄԱՐ

ԸՆԵՎՈՒԵՐ ԳԻՏԱՒԹԻՒՆ

Աննայոյու Ախիթարեան ու վաստէն Ու Հատթէոս Ապաթիւ Ենասոլունց գիտական վարդապետական աշխատանքներունէ . որն որ աս տարի յիշեալ վանքը տպվեցաւ ծախիւք աղնուական և աղցանէր աշայ Յովհաննէսի Եւ զարնոց :

Աս օդտակար գրբին մէջ՝ հեղինակը համառօտ ու աշխարհաբար լիզով կը խօսի ֆիղիգանկան նիւթերուն ու աննոց յատկութեանցը վրայու դիրին ուղով կը բացարար գանոնք . նաև աս դիտութեանը միրաբերեալ գործիքներուն և ուրիշ հարկաւ որ եղած բաներուն ձեւերն ալ զբքին վիրջը տախտակի մէջ պարունակէած են :

Եւ լորդ կը համարինք հաստատել , աս գրբին . Խիստ օդտակարու հարկաւոր ըլլալ մեր աղքին ուսումնասերներուն , որոնք կը յուսանք թէ երախտագէտ մաօք ու փափագանօք պիտի կարդան . ուսկից անշուշտ բաւականապէս ֆիղիգանկան ծանօթութիւններ ստանալով , թէ իրենց ուսումնական չանուքը , թէ հեղինակին աշխատա-սիրութիւնը և թէ աղնուական ստատացին հայրենասիրութիւնը , արգաւաւորութեամբ պիտի պատկի:

ԹԱՆԳԻՆԱԿ ՎԵԲԾԱՆՈՒԹԵԽՆ

Սուրբ Ահարոնկան Ա արժարանին :

Աս թանգարանին մէջ հազար կտորէն աւելի գիլք կայ , հայերէն , գաղցիերէն , իտալիերէն , անդ զերարէն , յունարէն , ուսուերէն և տաճիերէն լիզ-ւոլ . որոնց մեծ մասը Խզմիլու ուսումնական յարգելիները ծախու առած են հասարակութեամբ սընտուկին , և մէկ մասն ալ աղցանէր անձինք յիշաւ տակ տըւած են :

Յիշեալ վարժարանին աղնուամեծար Ա էրատէ-սուցը և բոլոր ուսումնական յարգելիները , խորհելով տեղույս սրբազն առաջնորդ գիրտապարի

Մատթէոս Աքքեպիսկոպոսին հետմ միսրան հաստ նութեամբ որոշեցին , որ այսուհետեւ թանգարանէն ամենեւին գիրք զուրս չելլայ : Ուստի ովրէ կը փափագի ան գիլքի ըրեալ կարտաւոր բան մը նայիլ անսն մէջ , ինչ և իցէ ազգէ մարդ , կը նայ ամեն օր՝ բայ ՚ի կիւրակի և տօն օրերէն , համարձակ երթալ թանգարանը որ տաւանձին սինեակ մըն է վարժարանին մէջ , ու իր ուզած գիրքը ինդղելով գրապետէն , նստիլ կարդալ մինչեւ երիկոն կամ որչափ տանի որ կը կամլի :

Աս գիրքի ըրեալ կարդալու համար ամսական կամ շաբաթական չի պահանջվէ կարդացողէն այլ ձգի է :

Ակսրուպեան Ա արժարանին գրքերէն որու քավ որ կը գունը ըլվէ կը պարտաւորի շուտով ետ զարձաւնէլ : Օրովհետեւ ինչպէս յայտնի է ամենուն , կան զրված է որ յիշեալ գիրքի ըրեալ մինակ զրքառան մէջը պիտի կարդայ ուզողը :

Պարոն Պօղոս Անաթիկան հայազգի պատկերահանը պատին կը համարի անձին ծանուցանել հասարակութեան , որաժան գինով կը նկարագրէ մարդու . կենդանագիրը և ուրիշ պատկերներ , թէ մինիստուր և թէ եղազված : Երիշեալ կամ աղազական մասն է :

ԱՐԵՎԱՆՅԱՍԻ ԱՐԵՎԱՏԵԽՆ Ե ԱՌՈՐԴԻԿԱ Հարամատական մասն է :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դրամուշ կանինիկ . ովրու ուզէ կը նայ ստորագրվէլ :

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Պօղոս Արագագանեան Ա արժէն ու Գրիգոր աղայի մաղազան :

Ամերիկան Երշիազարեանց մահանի Ամերիկան աղայի գրասունը :

Յապակ Յարութիւնեան Յուրատա աղային գրասունը :

Խարութիւն Արքան Պատութիւն աղային գրասունը :

Երզրում Արքան Յաղաղեանց Յարութիւն աղային գրասուն :

Ակն Արքիկան Յարութիւն աղային մաղազան :

Տիառակրիկ Պարոն Պատիանուսին մաղազան :

Եատ Պլյուքլուս աղայ եղարաց մաղազան :

Պաշտառ Անդղեոյ աղայ թարգման աղայ Խաչինը :

Դէհրան Արաքելանց Խանին բնականը :

Պոմպայարդի պարոնաց Աղանուր որգուց և ընկերութիւնը :

Անկապոր ու Պատավիա՝ յարգի պարոնաց Ակք եղարաց գրասունը :

Ե ՏՊՐԵԼ ՍՏԵՎՈՒԵՐ ՊԱՇՎԵՍԵԱՍՈՎ ՊԵՊՈՒԵՐ